

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnék.

Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivata
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Október hatodika.

Fölvirradt az örök emlékü nap: a magyar vértanuk napja, a hazafiság vallásának napja. Aradon az emlékszobornál és a vesztőhelyen tolong a nép; hordja halomra a magyar föld virágait. Egetrázó kiáltást hallunk: dicsőség, dicsőség a magyar vértanuknak!

Budapesten ünnepelnek, országsherte imádkoznak. Az egész nemzet szive dobog; az egész nemzet ajka áldást rebeg. Áldásemleükre, áldás szellemükre, áldás hazánkra, melyért ők meghaltak!

Régen volt már, hogy Batthyány és mártyr-társai kiszenvettek.

Egy félszázad mult el azóta keserves bánat és kétségbeesés, — később vigasztalódás és remény közt. A gyermekek akik távozni látták atyjukat, hogy életüket és vagyonukat vigyék el a haza oltárára: öszbeborult férfiak lettek azóta. Az özvegyek kik siratták halottaikat, már rég követték férjeiket a sirba. És mégis él az emlék: a vértanuk alakja bontakozik ki a mult idők szenvedéseinek homályából; tetteiket a dicsőség fénye környezi; haláluk napja az egész ország gyász-ünnepévé lett.

Nem kell többé láncokat hordoznunk; nem kell suttogva heszelnünk a honszerelemről; nemzetünk állhatatossága kivivta a szó, toll és gondolat szabadságát, és ezekből fegyvert kovácsolva, tovább fog küzdeni mindaddig, mig meg nem valósul az, a miért vértanuink meghaltak.

Fölépítettük rombadölt oltárainkat: megkoszoruzzuk halottaink sirjait s lelkünk hallani véli a hősi csaták zaját. A honfivér megtermékenyítette hazánk szent földjét, mely virágokat terem vértanuink sirhalmán. A gyász, mely vigasztalhatatlannak látszott, lefoszlott az izmosodó nemzet tagjairól; a szenvedés, melyet reménytelennek hittünk, meghozta a hitet, a reményt:

De nem hozott meg mindent, a mit megszereztünk: nem hozta meg azt, a miért vértanuink meghaltak. Messze van még a cél; messze van még a függetlenség és szabadság fölszentelt temploma. Nehéz, göröngyös út vezet fel odáig. Hányan fognak kidölni, mig odaérnek? Hány évet fognak hozzászámítani utódaink ahhoz a félszázadhoz, a mely most elmúlt?

De ha lankadnánk a küzdelemben: vértanuink emléke buzdítani fog s ha kidölnénk: lesz, a ki majd a helyünkbe lép.

Föl, föl a magasba a fölszentelt templomig!

Oly nemzet, mely vértanuinak példáját követni kész, halhatatlan, mint a vértanuk emléke: örökké ifju, mint az ő viruló dicsőségük!

Kossuth Ferencz.

Helmeczy Józsefnek

a nagybányai ev. ref. egyházmegye újonnan választott gondnokának székfoglaló beszéde.

Nagytiszteletű és Tekintetes egyházmegyei közgyűlés!

Ez ünnepélyes pillanatban és ünnepélyes gyülekezetben első szó, mely ajkamról elhangzik legyen szentelve a hálának és köszönetnek. Szívem mélyéből eredő hála érzettel mondok köszönetet a Nagytiszteletű és Tekintetes egyházmegyei közgyűlésnek az egyházmegyét alkotó gyülekezetnek, azon reám nézve kiválóan megtisztelő bizalomért, melylyel engem a ki arra érdemeket egyáltalán nem szereztem, a nagybányai egyházmegye gondnoki székébe ültetni méltóztattak. Azon egyházmegye gondnoki székébe, melynek gyülekezetei elsők voltak e honban azok között, hol a Vittenbergben kipattant szikra Kálvin tanai által élesztve lánggra lobbant, s azon egyházmegye gondnoki székébe, melynek egész a mai napig mig én e helyet el nem foglalom a magyar társadalmi élet kiválóságai, a vallásos hitbuzgóság és protestáns áldozat készség bajnokai foglaltak helyet.

Ezeket átérezve és átgondolva érzem én kicsiségemet, erőm és tehetségeim gyengeségét ama nagyfeladatok betöltésére, melyre eihivva lettem.

Ugy érzem magam mint a zivataros tenger hullámain hánykódó hajó kormányosa, kétség és aggály között, bizonytalanul tekintve a jövőbe, vajjon képes leszek e egyházmegyém hajóját biztos révbe kalauzolni.

Tudom és látom, hogy Önök a bizalmat nekem csak előlegezték s bizalommal együtt egy kitöltetlen váltót tettek elébem, mely nagy fizetési kötelezettséget von maga után.

Midőn ezen váltót én ezennel elfogadó nyilatkozatommal ellátom: ünnepélyesen kötelező ígéretet teszek arra nézve, hogy ha bár csekély tehetséggel is de annál inkább nagyobb kötelesség-érzettel, ügybuzgósággal és egyszerűséggel állok egyházmegyém szolgálatára. Biztat az a tudat is, hogy elnöktársam immáron a magyar protestáns egyetemes egyház egyik kiválósága, a nagyra bicsült tanácsbírói és jegyzői kar s igentisztelt egyházmegyei közgyűlés minden tagja oldalam mellett lesznek s bölcs tanácsukkal támogatni fognak, a mit a magam részére ezennel kérek is.

Nagytiszteletű és Tekintetes egyházmegyei közgyűlés! Önök én tölem most hivatalos állomásom elfoglalása alkalmával programot várnak.

Hogy türelmüket sokáig igénybe ne vegyem s hogy a hivatalos elintézésre váró ügyektől sok időt el ne vonjak, elég lenne arra hivatkoznom, hogy programomat képezi a letett eskü min-

den pontjának megtartása. Ámde nem a szokásnak hódolok, de a kötelességérzet parancsolja, hogy pár szóval jelezzem azon irányelveket, melyek előttem gondnoki tisztet betöltésénél vezérfonalul szolgálnak.

Nagytiszteletű és Tekintetes egyházmegyei közgyűlés! Az egyházkormányzat szála a gyülekezetekből indulnak ki. A felettes hatóságnak vagy közegnek arra kell irányítani figyelmüket, hogy a gyülekezetek anyaszentegyházunk érdekeit szívökön viseljék. Az egyházak presbyteriumai minden lehetőt kövessenek el a hitélet és hitbuzgóság emelésére. Ápolják az ősi szabad magyar kálvinista szellem alapján az együttérzés és összetartozandóság érzetét, mert ebből fejlődik az erő, mely a protestáns áldozatkészségben nyilvánul. Ápolják a vallásosságot, mert a vallás talpköve a tiszta erkölcsnek, alapja a család, az egyház és társadalomnak, ez biztosítja az állam rendjét, a polgárok jólétét. A vallástalanság anarchiára vezet s a vallásosság csődjét vonja maga után. A szorgalmas családapa kettőzötött gondosságával őrizték, gyümölcsöttségük és neveljék az egyház vagyont s eképp szilárdítsák a gyülekezetek anyagi helyzetét. Vallásos hitbuzgó anyagilag szilárd alapon nyugvó gyülekezet azon védbástya, melyen keresztül ellenségeink rést nem üthetnek. Az egyházaknak azok presbyteriumainak minden erre irányuló törekvése részemről a legmelegebb támogatásban részesül.

Nagytiszteletű és Tekintetes egyházmegyei közgyűlés! Társadalmi életünk egén súlyos betegségi jelei ütötték fel fejüket, melyek veszélylyel fenyegeti magyar kálvinista egyházunkat is. Lelketlen izgatók tévtanaikkal ámitják, mételtyezik és mérgezik meg a könnyen hívők lelkét. Ez teszi kötelességünké, hogy foglalkozzunk a nép gondolat és érzelem világával. Erre úgy tudásánál mint apostoli tevékenységénél s a néppel való állandó összeköttetésénél fogva első sorban hivatottnak tartom a magyar református papságot. Ragadják ki a lelketlen izgatók kezéből a vezetést, legyenek igazán lelki atyukká és gondozóikká hiveiknek. A felnöttek oktatásának kezébe vételével, vallásos estélyek rendezésével hatoljanak be a nép gondolat és érzelem világába, küzdjenek a szeretet, béke és egyetértés szellemében: így világítsanak a protestáns egyház szövetségével a forrongó szociálizmus lángtengerébe s meg vagyok rólla győződve, hogy a fenyegető veszély minden rázkódtatás nélkül fog egyházaink felett elvonulni. A lelkészi kar ily irányu működésében mig mindnyájunk hálájára számíthat, addig én a lelkészi kar iránti igaz baráti érzéstől eltelve ajánlom fel részükre szolgálatomat.

Nagytiszteletű és Tekintetes egyházmegyei

közgyűlés! Felekezeti iskoláinkat veszély fenyegeti. Felekezeti tanítóink még ma is súlyos anyagi terhekkel vállaikon nyomor között teljesítik a népnevelés körüli nehéz feladatukat. Fizetésük még azon fokot sem éri el, mit az állam biztosít a maga tanítói részére. Részben ennek kell betudnom a mi gyülekezeteinkben is felmerülő államosítás utáni törekvéseket. Ki kell azonban jelentenem e helyről, hogy mi felekezeti iskoláinkat a végletig föl nem adjuk.

Az iskola az egyház veteményes kertje, nekünk itt oly magvakat kell elhinteni, elültetni gyermekeink lelkébe, hogy abból igazi protestáns szellem keljen ki. Ezt pedig csak a felekezeti iskola biztosítja.

Mi nem elégedhetünk meg azzal, hogy gyermekeink elsajátítsák az elemi oktatás ösmereteit. Nekünk arra kell törekednünk, hogy templomi szertartásunk, isteni tiszteleteink hitbuzgóságát emelő éneklésünk mintaszerű legyen. Nekünk arra kell törekednünk, hogy gyermekeink azon vonatkozásban tanulják meg hazánk történelmét amilyen hatással arra a reformáció kora volt. Ragyogó betűkkel van beírva hazánk történelmében a protestánsoknak a vallás és haza szabadságáért folytatott együttes küzdelme, mi azt akarjuk, hogy gyermekeink ebből merítsenek erőt vallásukhoz rajongásig való ragaszkodásra: mi nem csak hű állampolgárokat, de lelkes és hitbuzgó egyháztagokat is akarunk nevelni. Ezeket csak a felekezeti iskola biztosítja.

Igaz, hogy a tanítói karral szemben nekünk is kötelezettségeink vannak, azok anyagi biztosítása és erkölcsi értékük emelése. Mi azért sorompóba lépünk, hogy a tanítói kar memorandumában ez irányban kifejtett nagyelvek mielőbb megvalósíthatóak.

Nagytiszteletű és Tekintetes egyházmegyei közgyűlés! Az egyházmegyei gyűléseken örömmel üdvözlök minden önálló véleményt és indítványt, mert azok felvetése hasznára van a közügynek s magas színvonalon tartja tanácskozásainkat; ellenezni fogok azonban minden szóharcot, mely helytelen mederbe tereli a vitát, eltávolítja egymástól a vitatkozó feleket s rendszeren személyes életével ártalmára van magának a közügynek.

Tanácskozásainkból s egyházaink beléletéből ki kell zárni a pártpolitikát. Az izzó szenvedélyével felkorbácsolja a lelkeket s veszélyezteti egyházunk belbékéjét. Nekünk mint egyháztagoknak csak egy politikának lehet s ez anyaszentegyházunk anyagi szellemi és erkölcsi téren való megszilárdítása, vagyis mint egyházkerületünk egyik tudós lelkésze s vezérlő férfia a Debreceni Protestáns Lapok hasábjain magát kifejezte,

egyházunk bel- és küléletének földi Isten országává való átalakítása.

Erre való törekvésünkben vállvetve kell közre működni gazdagnak, szegénynek a protestáns társadalom minden tagjának, mert szent vallásunk nem ösmer különbséget ember és ember között csak felebarátot. A felebaráti szeretet melegérzésétől kell azért áthatva lenni egyházi ügyekben összes tevékenységünknek.

Ragaszkodom az 1848. XX. törvénycikk bár fokozatos, de teljes végrehajtásához s mert egyszerre születünk kálvinistának s a magyar haza hű fiainak s szívünkben a vallásos hitbuzgóság egybe van forrva s össze olvadva a hazaszereget lángoló melegével, nem kívánhatom s nem kívánhatjuk, hogy a multak hibái, mulasztásai és sérelmei egy csapásra orvosoltassanak. Addig is azonban, míg az állammal szemben törvényes alapon fennálló, nem igényeink, de követeléseink anyagi tekintetben véglegesen rendeztetnének, nem állja útját semmi, hogy a fent hivatolt törvény második szakaszában foglalt nagy elvek azonnal életbe léptethessenek.

Súlyos megpróbáltatás előtt áll magyar kálvinista egyházunk. A fénylő nap sugarai helyett rémes felhők, telve zivatarokkal borítják a láthatárt, összes erőinek csoportosítására, védbástyák emelésére van szükségünk, hogy a fürgeteggel szembe álljunk. Ilyen erősnak, bevehetetlen várnak tartom én a Debrecenben felállítani szándékolt református egyetemet. Egyházmegyénk feltogta ennek jelentőségét, nagyjaink intő szavára az alapozáshoz hozzá járult. Én kötelességemnek ösmerem egyházmegyémbe az egyetem eszméjét állandóan ébren tartani s annak felállítására érdekebeu közremunkálni.

Ezekhez kérem az önök támogatását, bizalmát a mikor magam további jóindulatokba ajánlom.

Az állami dotáció és az adózás.

Igen sokan lehetnek, akik az egyházi adózás kérdéséről úgy gondolkoznak, hogy ráérni még. Mikor jön még le az új törvény, mikor tudódik ki? Mikor lesz még folyósítva a dotáció? 1909 végén lesz teljes a 3 millió s addig hiába beszélünk jobbra, balra: e kérdést meg nem oldhatjuk.

Én azonban azt mondom, hogy ami idő még hátra van, az igen kevés, mert egyházi közigazgatásunk fel egészen a konventig igen lassu mozgásu, már előzőleg és idejében olyan kérdéseket kell megoldani, melyek nélkül a dotáció kérdést, közmegelegedésre meg nem oldható.

Itt van például első kérdésnek ez: fogja-e és mennyiben fogja érinteni adotáció, a ma érvényben levő fizetéseket?

Ma vannak kongruás és nem kongruás egyházak

jövőre lesznek kongruás és nem kongruás, kongruásdotációs, kongruás nem dotációs, nem kongruásdotációs, és nem kongruás, nem dotációs egyházak.

Im itt van egy leendő kongruás dotációs* nézzük ennek állapotját ma. Van benne 670 lélek. Állami egyenes adója 2800 korona. Saját használatára földje csak a temető. Lelkésznek és tanítónak föld értéke 300 korona, adaját az egyház fizeti. A lelkész fizetése 1050, a tanítóé 607 koronára van becsülve. Ezen kívül szükséglete 1025 korona, melyből 325 koronát fordít tőke törlesztésre még 42 évig, az új iskolája után, egyéb szükségletére és a behajthatatlan követelésekre marad mintegy 500 koronája.

Az új törvény szerint kivethet a 2800 k. állami adó után 280 koronát, személyekre (181 fizető után) 764 koronát, egyéb jövedelme: temetőből, perselyből, harangoztatásért, stb. 120 korona, együtt 1164 korona, hiány 1216 korona.

E szerint, ebben a kongruás egyházban, a lelkészi fizetéshez adott 550 k. és a tanítói fizetéshez adott 193 korona állami közvetlen hozzájáruláson kívül a dotatio lesz 1216 korona.

A lelkészi fizetés 1600 k. (melyből 200 k. föld) a tanítói 800 korona (melyből 100 k. föld).

Nézzünk meg egy nem kongruás egyházat. Lelkészszám 10000. Két lelkész, tizenkét tanító működik benne. Az állami adó 28000 korona. Évi szükséglete 18000 korona, melyből 5200 koronát föld jövedelem fedez. Adóval fedezendő tehát 12800 korona.

Kivethető a törvény szerint 10 százalékban 2800 k. személyadóban (2503 fizető után) 7410 k. föld jövedelem 5200 k. egyéb 350 korona, együtt 15760 k. hiány 2250 k.

E szerint ebben a nem kongruás egyházban lesz a dotatio 2240 korona.

A lelkészi fizetés földeken kívül (melyek jövedelme több, mint 2400 korona.) 1200—1200 korona, a tanítói fizetés készpénzben 1000—1000 korona és a korpótlék, mint állami segély.

Ennek a két egyházközségnek a képe tehát ezt mutatja, hogy az egyikben, kongruás papi és tanítói fizetés mellett kell 1216 korona, a másikban pedig a dotatióval elérhető, hogy úgy a papi, mint a tanító fizetés az ohajtott összegben adassék ki.

Kérdem: megnyugtató és helyes dolog lesz-e ez így? Igazságos dolog-e, hogy egyik helyen, ugyanazért a szolgálatért a lelkész és tanítót, csak 1000 és 800 korona fizetést kapjanak az állami dotatióval, a másik helyen pedig 2400 és 1000 koronát? Hol és hogyan fogja megtalálni az egyházmegye, a kerület, a konvent azt a kulcsot, amely ez irányban az igazságot szolgálja? Hiszen, ha az egyik egyházban, az 1848. XX. t.-c. alapján nyert dotatio segélyével lehet kiszolgáltatni a helyes papi és tanítói fizetést, akkor a másikban is így kellene eljárni s ha ez nem lehet: hozzá kell nyulni a fizetés-töréshez, vagy kimondani, hogy azok az egyházak, amelyekben a papi és tanítói fizetés több, mint a kongruás (1600 és 800), dotatiót nem kaphatnak.

* Ez az egyház olyannak van feltüntetve, mint amely állami adójának 140 %-át fizeti egyházi adóba. Pedig ha a lelkészi, tanítói és egyéb szükségletét vesszük tekintetbe, évi szükséglete nem 3600 korona, hanem 2300 korona, azaz mintegy 84%. Miért. Azért mert a papi fizetésben 30 köből buza, per 10 korona, 30 köből tengeri, per 8 korona, a tanítói fizetésben 25 köből buza és 33 köből szemes tengeri van felvéve, a kongruához. Tényleg azonban, ha az 1905—6 évi, közönséges terményárakat vesszük fel, per 16—18 koronával, akkor ennek az egyházközségnek az adója 3600 koronánál, tehát 140 %-nál is többet képvisel. Szerk.

De hát lehető-e ez? Én azt hiszem, hogy nem. Ugyanabban a fentleirt. kongruás egyházközségben, a papi fizetéshez 30 köből buza 10 kor. 30 köből tengeri per 8 koronával van felszámítva.

Tegyük fel, hogy ez az egyházközség jövőre készpénzben veti ki az egyházi adót, de az eddigi fizetés levélen nem változtat (már csak azért sem, mert a pap nem akar hozzájárulni.) Meg kell tehát vennie a gondnoknak a 30 köből buzát és 30 köből tengerit a piaci áron. Például olyan áron, amilyen 1905 és 1906-ban volt, ami nem is olyan ritkaság, tehát a buzát 17—18 k. a tengerit 15—16 koronán. Nyilván látható, hogy az eképen előálló hiány nem talál fedezetet az 1216 korona dotációban. Az ilyen hiányt honnan, miből s ki fogja fedezni?

De tegyük fel az Antal Gábor-fele alternatívát, hogy az egyházi adót lehet kivetni terményben is, csak hogy megfeleljen a vonatkozó szakaszban előirt tehernek. Amint látjuk ez az egyházközség összesen 1164 korona értéket vehet ki, holott az tisztán a papi fizetéshez járuló termények értéke 1800 korona lesz; méltóztatnak talán azt hinni, hogy a nép elfogadja majd, ha ő a buzát 18 koronán értékesítheti, hogy rá 10—12 méter mázsa buza és fél méter mázsa tengeri kivettessék.

Én nem hiszem.

Ugyan abban a kongruás egyházközségben, már nyolc évvel ezelőtt elkötelezték magukat az egyháztagnak arra, hogy az új iskolát, 10000 korona, ötven év alatt visszafizetendő kölcsönrel felépítik. Ennek az építésnek terhe még 42 évig fennáll és évi 525 koronával foglal helyet az egyházi költségvetésben.

Az új törvény kimondja, hogy egyszersmindenkori kiadásokat, építésekre vagy szerzésre stb. a dotatióból nem lehet fedezni. Rendkívüli szükséglet, rendkívüli adóval, tehát 10 százalékon túl kivette fedezendő.

Kérdem: rendkívüli szükséglet-e az, mely ötven éven át, tehát majdnem két emberöltőig terheli a költségvetést? És ha esetleg az ilyen régibb kölcsönök fedezésére elfogadtatik a dotatio, mi lesz az ujabban felmerülő kölcsönökkel, ha azok is amortizációra, 50—60 évre vétetnek fel?

De menjünk tovább.

Előttünk áll egy nagy egyházközség, mely több lelkészt 35—40 népiskolát, polgári leányiskolát s állami-segélylyel gimnáziumot tart fenn. Lakja 23000 lélek. Állami adója 186000 korona, évi szükséglete 106 ezer korona, melyből 38000 korona föld jövedelem, 8600 korona tőkekamat és egyéb. Egyházi adóval fedezett tehát évenként 60000 koronát, ami állami adójának 30—31 százaléka. Lelkészei 3200—3200 koronával, tanítóinak fele 1200, fele 800—1000 koronával vannak dotálva, a gimnáziumra az adóból mintegy 1000 koronát, a polgári leányiskolára mintegy 2000 koronát fordít. (A többi e célra állami és városi segélyből nyeri).

Az új törvény szerint kivethet 18600 koronát a 10 százalékban s mintegy 21000 koronát személyadó címén. A föld és egyéb jövedelmeit összevéve, lesz a bevétele 86200 korona. A mutatkozó hiány 20000 korona.

Megkaphatja-e ez az egyházközség a 2000 korona dotatiót? Hiszen, ha sem gimnáziuma, sem polgári leányiskolája nem lenne, ha papjai 1600 koronát, tanítói 800 korona fizetést vennének, nem volna szüksége a dotatióra, megélne a maga emberségéből, bár elég abszurdum, hogy 23000 lélek mellett csak két rendes lelkész van.

Egy másik nagy egyház, hogy iskoláit szaporít-

hassa s tanítókkal elláthassa: ideiglenesen egy darab legelő földet kap. Ennek jövedelmére kölesönt vesz fel. A kölesönből az iskolákat felépíti s már-már visszafizeti a felvett kölesönt is, mibe az építés került. Most már ott áll azon a ponton, hogy az így nyert földek jövedelmét egészen közszükségleteire, esetleg új tanítói állomások szervezésére, vagy a meglévők megerősítésére használtatja fel.

Ugyde, megértvén az új törvény intencióját, amely szerint eddigi terhének viselése mellett, netalán újabb építkezések szüksége esetén, rendkívüli adót kell kivetnie, mert azt mondja: vagy visszaveszem e földeket, vagy pedig azt fogjátok tenni, hogy e földek jövedelméből én mindenkorra mentesített legyek a rendkívüli teherviseléstől. Az egyházközség tehát bele megy és e földek jövedelmét leköti 8000 k. erejéig oly kölcsön fedezésére, melyből egy új templomot, paplakot s több iskolát építhet fel.

De ime, ekkor nem két, hanem 10000 korona hiánya áll elő, melyet csak a dotációval fedezhet.

Megfogja-e kapni ez az egyház a dotációt?

Nézetem szerint úgy annak az egyháznak, amely gimnáziumot tart fenn, mint ennek, meg kell kapnia a dotációt, mint amazok a gimnázium és polgári leányiskola fenntartásával régen vállalt kötelezettséget teljesítenek, emezek pedig, az egyenesen rendkívüli szükséglet fedezése alattífoldek jövedelmét ezután is szabadon erre a célra fordíthatják.

Mindezek olyan kérdések, melyeket előbb el kell dönteni és előbb kell tisztázni, semmint a dotatio szétosztásába belefognának.

Épen azért sorolom fel. De fel sorolom azért is, hogy idejében gondolkozzanak rajta, kivált azok a lelkészek, kiket nagyon, de nagyon közelről és egyenesen zsebeiknél fogva fog érdekelni és ne bízzák az ügyet egyedül a konventre. Azok, akiknek a foguk nem fáj: nem tartják a nyelvüket rajta. De a kiknek fáj! bizony igyekeznek ezzel az egyszerű orvossággal is hatni. Akik pedig tartják, hogy esetleg fájni, talán nagyon is fájni fog s kik nem lesznek ilyenek? előre látólag gondoskodjanak az orvosságról.

Alsószabolcsi.

Néhány szó egy napilap prot. egyházi rovatának vezetőjéhez.

Nagytiszteletű Szerkesztő Ur! Mint az Egyetértés ez. napilap régi olvasója megütközéssel látom s olvasom igen gyakran s látják bizonyára sokan nevezett lap egyházi rovatában a magyar prot. egyház kül- s beléletére a lelkészek társadalmi állására, egyházakhoz való viszonyára, közéleti szereplésükre s általában az egyház jelenére s jövőjére vonatkozó különös hangú megjegyzéseket s észrevételeket, mivel fenti lap felekezeti közeli jellegénél fogva de esetleg más okokból is annak szerkesztője aligha lenne hajlandó alábbi közleménynek helyet adni, részint mivel az alábbiak tulajdonképpen fontos egyházi kérdéseket érintenek, s mivel ama bizonyos közleményeket szó nélkül hagyni nem lehet, engedje meg Nagytiszteletű Uram, hogy azokra vonatkozólag b. lapjában néhány reflexióval éljek.

Kedvem lenne azokat a régebbi nyilatkozatokat s állításokat is előszedni s róluk véleményt mondani, melyek régebbi idők óta fenti lap egyházi s néha politikai rovatában láttak napvilágot, melyekben pl. — hogy csak egyet említek — a prot. papság tekintélyes részé-

nek hazafiságára a gyanunak bizonyos mérvű árnya volt vetve, mintha az holmi anyagi érdekből kész volna bármely hazafiatlan politikai irányzat támogatására, s hogy könnyen rángatható ide- s tova a közvélemény bármely szele által, holott talán az egyetlen testület, mely kvalifikációjánál önálló gondolkozásánál s független állásánál fogva legkevésbé befolyásolható bármely tekintetben, de hát ezekkel most csak általánosságban foglalkozom a f. é. szept. 16-iki számban Protestáns gyűlések cím alatt közöltékre azonban már kissé részletesebben óhajtok kiterjeszkedni.

Sohase helyeseltém ha akár prot. szaklapjaink, akár más egyházi organumok esetleges bajainkat hiányainkat tulságos peszimizmussal tárták fel, azt az eljárást pedig midőn minden komolyabb alap s utánjárás nélkül mondták ki egy és más egyházi ügyre vonatkozólag rosszaló vagy kárhóztató ítéletüket, határozottan elítéltem. Mert míg egy részről fenti eljárás az egyházaért rajongó prot. közönségre deprimálólag hat, más oldalról ez által ellenségeinknek — mert vannak ám ilyenek is, még pedig nem kevés számmal — csak lábat adunk s alapot szolgáltatunk az ellenünk való támadásokhoz.

Az Egyetértés egyházi rovatában a magyar prot. egyházak s lelkészek ügyeire vonatkozólag több oly cikk jelent meg mostanában, melyeknek tartalma kétségbe ejthetne bennünket egyházunk jövőjét illetőleg, ha nem tudnánk, hogy sok tekintetben egészen másképpen állnak a dolgok — Istennek hála — mint a hogy azt azoknak szerzője sejtí és festi.

Hogy itt ott vannak hibák, mulasztások, hiányok — hisz azok mindig voltak s lesznek is, mert még az abszolút tökéletességből bizony távol állunk mindannyian, az még épen nem jögsit fel senkit arra, hogy az egész magyar prot. egyház kül- s beléletre s jövőjére vonatkozólag olyan véleményt nyilvánítson s olyan ítéleteket hozzon forgalomba.

De lássunk csak néhányat.

Azt mondja fent jelzett számban de az aug. 5-ikén is ugyanezen szavakkal: „a magyar protestánsok ma már kimentek a divatból — szegények vajjon nem jó lenne-e őket benaftalinozni, hátha előveszik még őket hátha szükség lehet még rájuk, azért hogy kissé viseltesek — elveszítették azt a súlypontot a melyre a régi időben nem csak a felekezeti, hanem a nemzeti érdek is bizton támaszkodhatott.” Még szép, hogy a multra vonatkozólag valamelyes kis elismeréshez jutunk.

Vagy: „Az alkotmányos élet szervei a kormányzásra képtelenek. A magyar prot. egyházak mai kormányzása épen azért a képtelenséggel határos. Sokszor engedékeny, sokszor irgalmatlan, de legtöbbször igazságtalan. A magyar protestánsok egyházkormányzata ötletes, cél- és tervszerűtlen.” Hát én nem tudom honnan meríti cikkirő az alapot ily határozott ítéletek alkotásához. De azt sejttem, hogy épen ő az a ki könnyen épít ötletekre s ítéletek kimondásánál nem mindig a legnagyobb körültekintéssel jár el. Pl. a prot. egyházak jövőjével foglalkozva azt mondja többek között: „a mi próféciánk a mint mi azt már többször megirtuk tulajdonképpen nem tőlünk, hanem a magyar reform. egyház egyik legelső jogtudósától Kovács Albertől ered. Ez a nagytekintélyű tudós mondá azt elete alkanyán, hogy ötven esztendő múlva itt-ott lesz Magyarországon egy-egy esztendő tudós, ha tévedett volna is az időben, nem tévedett abba hogy a pusztulás és romlás a magyar reform. egyházban óriási erővel halad előre.”

Hát kérem tisztelet becsület a Kovács Albert

emlékezetének s tudományos működésének, de ha szabad feltételeznem róla úgy sejtem, hogy ő is ember volt, még pedig református ember, s mint ilyen bizonyára nem vindikálhatta magának a római pápák csalatkozhatatlanságát. De meg szerintem igaza van a példabeszédnek, minél magasabban van valaki annál nagyobb eshetik minél magasabb polcot foglal el az ember a társadalomban — ha téved — annál nagyobb a tévedése. Így vagyunk a fenti ötletszerű nyilatkozat is.

Az a folytonos, pusztulunk — veszünk féle hang már nemesak unalmas de határozottan émelygős. S megáll az ember esze, ha keresi az okot, mely amaz állításoknak alapot szolgáltathat. A hívek vallásos buzgó-sága egyházunkhoz való ragaszkodása csökken talán? Nézzük csak a hivatalos adatokat. Akár a hívek templombajlását akár a sákramentumokkal való élést, akár a jótékony célu s leginkább egyházi jellegű adományok alapítványok mennyiségét tekintjük: kétségbeesésre okot egyáltalán nem találunk.

Az alföld igen sok nagy egyházában — hittanhallgató koromban de azután is — megfordultam, a falusi gyülekezetek közül is nagyon sok az melynek beleletébe betekinttem: de a legtöbb helyen — a multhoz viszonyítva — felemelő, vagy legalább is megnyugható kép tárult szemem elé — mondhatni minden tekintetben.

Hagyjunk fel végre-valahára azzal a folytonos siránkozással inkább vessük kezünket az eke szarvára s a hol valami kis baj van igyekezzünk szépen-csendben rendrehozni.

Valamelyik régebbi szám egyházi rovatában a prot. lelkészekkel foglalkozva olyasféle állítást kockáztatott illető cikk írója, hogy a prot. lelkészeknek már nincs semmi befolyásuk a népre, általában nemesak a világi ügyeket illetőleg, de még az egyházi dolgok irányításának a terén sincs semmi súlyok. Erre nézve csak annyit jegyzek meg, lehet, hogy súly tekintetében a földi javakban bővülködő testvér ker. felekezetek papjai megelőznek bennünket, de hát a Krisztus jászla mellett nem súlyosodhatik meg nagyon az ember. Hogy azonban a magyar prot. lelkészi karnak együttesen s külön-külön ma oly esekély erkölcsi súlya lenne oly esekély befolyása volna a közélet irányítására hajlandó vagyok legalább is kétségbe venni.

Midőn egyházi gyűléseink tárgyairól s tárgyalásáról azt mondja, vajjon nem jobb lenne-e ha az esperes a püspök statisztikai adatok helyett jelentéseiben programmszerű kijelentéseket tenne mélyreható egyházpolitikai kérdéseket tárgyalna s azzal foglalkoznának, mi az egyház egető sebe — mond valamit, de csak valamit, mert tudtommal azokban a gyűlést megnyitó elnöki beszédekben sok érdekes és értékes az egyházi életre vonatkozó kijelentés történik, de meg nem szabad felednünk, azt sem hogy az egyházmegyei s egyházkerületi gyűléseken kívül vannak nekünk más intézményeink más szerveink is a hol s a melyek által unos-untig feszegethetik, érlelhetik azokat a fontos mélyreható kérdéseket, az egyházmegyei s egyházkerületi lelkészi értekezletek, melyek a legtöbb helyen becsülettel teljesítik abbéli köteleességüket, s melyek ha szükségét látják nem egyszer keresik meg az egyházmegyei s egyházkerületi gyűléseket mint hivatalos fórumokat.

Az egyházkormányzás mai formájának a fenntartására a mellyel cikkirő egyáltalán nincsen kibékülve, — feltétlen szükség van, ha csak a kálvini evangélium nyugvó alapról teljesen lesiklani nem akarunk.

Különben is mindaddig, míg az egyházfentartás annak anyagi támogatása a mai formában történik a cikkirő által óhajtott bizonyos mérvű centralizációnak s a mai prezsbyteri szervezet elvetésének sem lét — sem jog-alapja nincsen.

Hát én csak arra kérem fentvezetett, ki ha jól tudom szintén protestáns ember, hogy legyén kissé körültekintőbb bírálatának nyilvánosságra hozatalánál s ne mindig azt keresse, a mi lever elszomorít kétségbeejt, hanem keressen oly dolgot is mely lelkesít felemel. Biztosítom róla, hogy a magyar protestáns egyházi élet terén ha ilyet keres, találni is fog bizonyára. Ha mi már ilyen tónust használunk egyházi ügyeink tárgyalásánál, kérdem mit mondanak, mit irnak majd rólunk ellenségeink?!

Különben béke velünk.

Rohod, 1906. szept. 22.

Bokross Elek,

ref. lelkész.

* * *

Cikkirőnek teljesen igaza van abban, hogy túlsótétre nem szabad kiszínezni egyházi állapotaink rajzát, de nem volna igaza abban, ha a kritika megnyilvánulását is elvileg helytelenítene, hiszen ennek esz-közeivel bírálja most az Egyetértés protestáns ügyek rovatának közismert vezetőjét. Fejtegetésének osücsontját én a lelkészek politikai megbízhatatlanságára elmondottak visszautasítása mellett abban a kijelentésben látom, a mit arról mond: *hogy hagyjunk fel végre valahára azzal a folytonos siránkozással és vessük kezünket az eke szarvára.* Arany szavak.

Szerkesztő.

KÖZÉLETÜNK.

A debreceni egyházmegye őszi közgyűlése.

Szeptember 26-án d. e. 9 órakor az elnököket is odaszámítva 53 közgyűlési tag jelenlétében nyitotta meg Dávidházy János esperes áhítatos buzgó imával a debreceni egyházmegye őszi közgyűléset. Az ima elhangzása után megnyitó beszédében megemlékezett arról, hogy egyházkerületünk érdemekben gazdag főgondnoka, gróf Degenfeld József immár 10 év óta viseli főgondnoki méltóságát, hol ő soha sem a külső fényt, de a munkatért kereste, munkálkodott, s munkálkodik most is kitartóan odaadó fáradozással reformált egyházunk felvirágoztatásán. Indítványozza, hogy ő méltóságát közgyűlésünk tíz éves gondnoksága alkalmával tiszteletteljesen üdvözölje. A közgyűlés a főgondnok éljenzése közben elhatározza, hogy őt jegyzőkönyvében tisztelettel s meleg ragaszkodással üdvözli. Gyászesetről is kellett megemlékeznie az esperesnek: Biber József bakonszegi lelkészünk egyházmegyénk buzgó lelkiismeretes tanácsbírája utoljára jelent meg körünkben a tavaszi gyűlésen, agusztus hó 29-én visszaadta lelkét annak, a kitől vette azt . . . Busan merengtünk el az élete dele előtt elhalt pályatársunk emléke fölött. A közgyűlés az ő érdemeit s a mi fájdalunkat jegyző könyvében teszi emlékezetessé.

A megürült egyházmegyei tanácsbíróságra a szavazatok december 1-ig lesznek beküldendők az esperesi hivatalhoz.

Tudomásul vette a közgyűlés az esperes jelentését a különböző személyváltozásról. Az újonnan jöttek bekebelezettek, az eltávozottak Isten áldásával bocsátatnak el. Öt tanító és három tanítónő a gyűlés színe előtt letette a hivatali esküt.

Az esperes kimerítő terjedelmes jelentést nyújtott be a közgyűléshez a megtartott egyházlátogatásról, melyet Fodor Sándor tanácsbíróval személyesen teljesített s melyben egyházmegyénk lelkes gondnoka is több helyen részt vett. A jelentés ki lesz nyomtatva. E jelentésből sajnálattal értesült az egyházmegyei közgyűlés, hogy az alsó-felső józsaí vizsályok, zavarok mindeddig nem voltak eligazíthatók. Az esperes a beadott panasz következtében előnyomozást tartott, mult évi november 1-én elnök társával személyesen megjelent az egyházközségben, az akkor szerzett tapasztalatok következtében elnök társával egyetértőleg felügyelőt nevezett az egyházba s két tagu vizsgáló bizottságot küldött ki a bajok felderítésére. A vizsgáló bizottság jegyzőkönyvét véleményezés végett előbb az egyházmegyei ügyészhez, majd F. Varga Lajos egyházi jegyzőhöz adta ki, a kik egybehangzóan a fegyelmi vizsgálat elrendelését javasolják. A közgyűlés az esperesnek fáradhatatlan törekvését, melynél fogva az alsó-felső józsaí lelkész ellen benyújtott panaszok dolgait közigazgatásilag kísérelte meg rendezni, elismeréssel fogadja, a kért intézkedéseket jóváhagyta, s megbizta esperes urat, hogy az ügyészi s előadói javaslathoz képest a fegyelmi vizsgálat foganosítása iránt intézkedjék.

E szomorú jelenségen kívül igen sok örvendetes eseményről adott számot az esperesi jelentés, melyből ez uttal csak azt óhajtuk kiemelni, hogy a hagyományok és adományok összege az előző évi összeget 1905 évben többszörösen felülmulják.

Méltó aggodalommal értesült azonban a közgyűlés arról, hogy mintegy 248.000 korona hátralék követelés áll fenn az egyházakban, s a behivatalnokok nincsenek több helyen kifizetve. Az adó is sok helyen nem volt még befizetve, a mi azonban az egyházlátogatás óta sokat változott.

Az 1904 évi egyházlátogatás jelentést tett volt a közgyűlésnek hogy az 1903/4 tanévben a józsaí iskola nem volt berendezve hat osztályra, a közgyűlés 85—1904 jkvi. sz. a. meghagyta hogy az iskola egészítessék ki hat osztályúvá, annál inkább, mert már 1902-ben a 100 sz. a. kelt határozatban ez meg volt hagyva. A józsaí presbytérium 1905 szept. 24-én a felügyelő elnökle alatt tartott ülésében kifejti az okokat, melyeknél fogva tanuló nem léteben nem képes hat osztályt rendezni be. A közgyűlés ennek ellenére sürgeti és elvárja a 6 osztályu iskola berendezését. Szánalmas jelenség volt, hogy a józsaí rendes lelkész Bör János mentegetőzési kíséreltében az 1905 ápril óta kirendelt felügyelőt óhajtotta volna felelőssé tenni az 1902 évtől 1904-ig fennállott hiányos iskolázásért.

A biharudvari egyházközség presbytériuma meg akarja változtatni a lelkészi lak felépítésére vonatkozó határozatát, mit a közgyűlés nem engedélyez, sőt szakértőket küld ki, a kik megvizsgálván az épületet, költségvetést, tervrajzot készítenek az építésről.

A lelkészi értekezlet jegyzőkönyvének tárgyalása rendjén kimondja a közgyűlés, hogy az egyházmegyei lelkészi özvegy-árvai gyámintézet lezárt sorompóját újra nem nyitja meg. A Basa-Györy alából teljesítendő

gyámdijemelés meghatározása céljából a pénztárnok az alap jövedelméről adjon jelentést.

A testvér egyházmegyék jegyzőkönyveinek áttekintésével megbízott előadó sok érdekes új dolgot hozott felszínre a mi annak a jele, hogy ezen a módon sok jót és hasznost tanulhatunk egymástól.

Az egyházmegyei jegyzőkönyvek ezentul is oda és annyi példányban küldetnek meg, mint eddig, hanem az egyes egyházközségek a jegyzőkönyv árának terhét a vett példányok száma szerint viselik.

A Basa-Györy emlék ünnepélyes felállítása tárgyában a debreceni kollégiumi gazdasági tanács átirata helyesléssel vétetett tudomásul. A további teendőkkkel, a sarkó megvásárlásával 5 tagu bizottság bízott meg, melynek tagjai az esperes elnökle alatt Kiss Albert, Dr. Erdős József, dr. Körössy Kálmán és Rózsa Sándor lesznek.

Jóváhagyást nyert a pocsjai földvásárlás s a lelkész kárpótlásának ügye. Az egyházmegyei tanítói gyámintézet pénztárnokául a 3 jelölt közül közfelkiáltással Ritók István választott meg. A biharudvari tanítói díjlevél-változtatás fizetéscsonkítás miatt nem nyert megerősítést, míg a b.-ujfalui megerősítetett. Jóváhagyatott a vértesi torony — s templom javítás érdekében kötött építési szerződés. Több rendbeli kevésbbé fontos kérdés ellátása után, mit a formáság követelt meg, déli 12 óra előtt bevégeződött a közgyűlés. s a közgyűlési tagok kényelmesen, nyugodtan töltették el a szokott társas ebédet, mert a délutáni órákról igen helyesen a bírósági tárgyalások másnap délelőtre tétettek át.

Egyházmegyei közgyűlés.

A szatmári ev. ref. egyházmegye őszi közgyűlését f. hó 20 és 21-én tartotta Fehérgyarmaton a templomban. A gyűlés közénekkel és imával kezdődött, mely után Luby Géza főgondnok meleg szavakban tolmácsolta az egyházmegye közönségének Biky Károly 10 éves esperesi munkássága iránt érzett őszinte elismerését és háláját. Az üdvözlésre Biky Károly esperes válaszolt s köszönetének kifejezése mellett hívta fel a közgyűlést a szeretetteljes együttérzésre, és együttműködésre, mint legerősebb biztosítékaira az egyh. m. valláserkölcsei előrehaladásának. A gyűlés tárgysorozatának egyik legfontosabb pontja volt az esperesi jelentés, mely nagy részletességgel tünteti fel az egyházmegye szellemi és anyagi állapotát az 1905. évről közli a kegyes adományozásokat, az egyes egyházakban névszerint felsorolta kimerítő statisztikai adatokat nyújt a vagyoni állapotról, népiskolai és népmozgalmi viszonyokról. — A tárgyalás további folyamán a gyűlés tudomásul vette az egyes bizottságok beterjesztett jelentéseit, így a tanügyi bizottság, építető bizottság, könyvtári bizottság és számvevőség jelentését, felvette az e. m. újonnan megválasztott tanítóinak hivatalos esküjét, küldöttséget választott, mely a hajduböszörményi Bocskay ünnepségeken képviselje s elintézte az egyes egyházak által beterjesztett adminisztratív ügyeket és kérvényeket. Délben a kaszinó helyiségében fényes bankett volt, hol számos felköszöntőt tartottak, melyek nagyrésze az esperest ünnepelte esperesi működésének 10 éves évfordulóján 21-én a bírósági ügyek kerültek tárgyalás alá.

Az érmelléki ev. ref. egyházmegye őszi közgyűlése.

Az érmelléki ev. ref. egyházmegye f. év szeptember 27-én tartotta őszi közgyűlését Székelyhídon Nagy-

István esperes és Fényes Endre gondnok kettős elnöklése alatt. A szorgos munka idő nemcsak az egyházak világi képviselőit hanem a lelkészek nagy részét is viszatartotta a közgyűlésen való megjelenéstől, bár az utóbbiakra nézve az ily nagy számban való elmaradás egyáltalában nem menthető. Esperes szívéhez szóló eszmékben gazdag imádsága után a főjegyző fölolvasta az esperesnek az egyes egyházak állapotjára és iskolai ügyekre vonatkozó időszakos jelentését, a melyből kitűnik, hogy míg az iskolai tanítás általában a szalacsi egyik iskola kivételével — kielégítő, addig néhány egyháznak a helyzete meglehetősen zilált. Így az ujlétai egyház nem akar lelkészt választani, a köbölküti lelkészválasztás ügye pedig 5 hónap óta húzódik. Részvétellel értesült az egyházmegye két tagjának: Torma Károly köbölküti és Bán Sándor szentjobbi lelkész haláláról. Az egyik megüresedett világi tanácsbírói állás Magyar Miklós székelyhídi ügyvéddel töltetett be, míg az egyházmegyei ügyésznek, Dr. Várady Miklós ügyvéd választott meg. Mindkettő lendületes szavakban köszönte meg a kitüntető bizalmat.

A nagyváradai tanítónőképezdére az egyházmegye évi 300 korona segélyt biztosít, mivel anyagi ereje nagyobb aldozathozatalát nem engedi. Ezután ajánlólag terjesztette fel a gyűlés Köly, Monospetri, Kéc, Értarcsa, Apátkeresztúr, egyházaknak a ref. segélyegyleti segély, valamint Pálfi Miklós és Szebeni Józsefnek a rendkívüli államsegély iránt beterjesztett kérvényét az egyházkerülethez. Majd a még eddig fel nem esketett tanítók fölkesztése következett, a kikhez az esperes az Idvezítő példájának felmutatásával szívéhez szóló szavakat intézett. Bejelentette egyúttal az esperes, hogy Bihardioszegre a nyugalomba vonult Kalmár Károly és Kecskés János tanítók helyébe Milotai Imre és Mikecs Ferenc oklevéllel bíró végzett tanítóképezdészek választottak meg.

Szalacs kérvényét, hogy egyik tanító kertjének egy része az egyház birtokában maradhasson, a gyűlés egy már előbb hozott határozatára hivatkozva visszautasította. Sok gondot okozott a renitenskedő ujlétai hívek ügye, míg végre a gyűlés abban állapodott, hogy Marjai Péter tanácsbíró bizta meg az illető egyház adminisztratív teendőivel, általában az ottani zavaros állapotok rendbe hozatalával.

Az egyházmegyei gyűlésnek különben nagylelkűsége nyilatkozott meg az ujlétai egyházzal szemben azon tényében, hogy az illető egyház 600 koronára felszaporodott közigazgatási járulékának felét elengedte.

A tanítói testület kisebb jelentőségű felterjesztései után a gyűlés nem tehetett eleget a széplaki lelkész azon kérelmének, hogy az egyházmegyei gyűlés látogatása alól egyszer s mindenkorra mentessék fel. Ezen esetből kifolyólag igen éles hangok hallatszottak a szabócsi lelkész ellen, a ki évek óta nem látogatja a gyűlést még akkor sem, ha saját egyházának ügyei vannak is felvéve a tárgysorozatba. A gyűlés kimondta, hogy az ilyen eseteket pénzbírsággal, ismétlődés esetén fegyelmi elrendelésével sújtja. Azon határozat után, hogy az egyházmegye területén oklevél nélkül működő tanítók 1907 jun. 30-ig tartoznak megszerezni okleveleiket, mert különben állásaikból elmozdítatnak, elfogadta az érmihályfalvai egyháznak új adókulesát a toronyépítési költség fedeztetése végett. A lelkészi értekezletnek egy igen életrevaló indítványát fogadta el a közgyűlés akkor a midőn kimondta, hogy a székelyhídi egyház segélyével az ottani paróchia mellett 5—6 ezer korona költsé-

gen egy épületet emel, a melyben az egyházmegyei könyvtár lenne elhelyezve, másfelől tartatnának az egyházmegyei gyűlések.

A tárgysorozat kimerítése után következett a gyűlés legnagyobb eseménye: Nagy István esperesnek állására való lemondása. Bár a tanácsbírói karnak az előző napon tartott értekezleten elfoglalt álláspontja ezt az eseményt előkészítette, mégis a gyűlés tagjaira bizonyos meglepetésszerűleg hatott annak a férfinak a lemondása, a ki mindenek szeretetét és becsületét kívánta. Érezte a gyűlés egyetemesen, hogy az agg férfiú önzetlenségét hálálja meg némi részben, a midőn kimondja, miszerint Nagy Istvánt tiszteletbeli esperesi címmel ruházza fel s élete fogytáig 500 koronával honorálja. Különben elrendelte a gyűlés, miszerint a szavazatok beküldésének határideje az esperesi állás betöltésénél nov. 1. legyen. A rendkívüli egyházmegyei közgyűlés dec. 5-én lesz.

Távol legyen tőlünk, hogy az esperesi lemondás indokaival foglalkozunk annyival is inkább mivel az érmelléki egyházmegyéről mondott multkori bírálatunkat és észrevételünket is sokan elítélték és visszatetszőnek tartották, sőt Nagy István esperes is célzott lemondásakor az érmelléki egyházmegye tavaszi közgyűlésről írt s a Debreceni Prot. Lapban megjelent referádára. Ezen közleménynek pedig nem volt célja az egyéni érzékenységek felköltsése s különösen pedig nem Nagy István tiszteletre méltó személyének megsértése. Én azt hiszem, hogy mindnyájunknak joga van egyéni bírálatot mondani a közügyek felett, hiszen mi magunk is a közügyterén működő emberek mindig ki vagyunk téve a bírálatnak. És bár a közügyeket az azokat vezető férfiktól nehezen lehet elválasztani, mégis az érmelléki egyházmegye esetén itt-ott föllépő bajok indokait minden elfogulatlanul gondolkozó ember nem a vezető esperes személyében, hanem az ő korával járó gyengeségekben kereste. Itt világosan bebizonyult, hogy más a tudomány, más az adminisztráció; más az erély, más a szív jósága. Nem követeljük mi, hogy valamely kimagasló egyén tudomány szomját az adminisztráció gyakran keserű italával oltsa el ha lehet örökre; ne kívánjuk mi, hogy valaki a vele született szívjóságot kiírta kebeléből az erély előnyéért.

Nagy István mintegy keresztyén bölcs még reméljük Isten segítségével sokáig fog közöttünk élni s mély tudományával önzetlen szeretetével világítani abban a nagy küzdelemben, a mely reánk protestáns egyházi férfiakra vár. „Az egyházmegyéé akarok ezután is maradni.” Így szólt az ősz férfiú lemondásakor. Tegyük hozzá, hogy ő nemcsak az érmelléki egyházmegyéé, hanem az egész magyar protestáns egyházé, a tudós buvárt, az emelkedett lelkületű keresztyén bölcsészt tiszteli benne.

Diószegi. pap.

Beszéd

a gályarab lelkészek emlékoszlopának az amerikai hitrókonok által való megkoszorúzása alkalmával
— 1906. szept. 29-én. —

Ünneplő gyülekezet!

„Boldogok — Tanítá a szelid Megváltó — a kik háborgatást szenvednek az igazságért, mert azoké a menyeknek országa (Máté 5, 10.) Azon oszlognál állunk, mely az evangyéliomi igazságért szenvedők emlékét mu-

tatja fel. Pozsonyból Nápolyig vitt a „fájdalmas ut“ (via dolorosa) két héten át rabbilincseket hordva vonult azon 42 lelkész és tanító. Az utban és gályarabság alatt közülök 13-an kiszenvettek a kinok alatt, 13 lett vértanuvá, ezeknek idegen földben vagy tengerölében omlott szét porsátoruk. Nemcsak a középkorban, nemcsak Afrika belsejében, hanem a szomorú 17-ik század 2-ik felében is létezett sötétség, még pedig sinlő hazánk kormányzóiban, és a sötétség nálunk az irgalom és felebaráti szeretet megdermedésében állt, így Istenország ékköve nem ragyogott ott.

Az ősz egyházban, a nagy üldözések korában, élő tan vala a vérkeresztesség, vagyis az a hit, hogy az aki az isteni igazságért halált szenved, ezen áldozat által a mennyország, az örök élet részesévé válik. Ama 13 tanuja az igazságnak ártatlansága tudata által boldog volt a földön, boldoggá lett az Úr tanítása szerint a mennyországban, boldog az igazság követőinek szemében.

A gályarabság kínjai után megérte a kiszabadulást 26 hitvalló, első boldogságuk lett a szabadság visszanyerése, óh mert a rabságban sinlő érzi legjobban mily boldogító a szabadság!

Boldogságukat tetézte a művelt Európa általános részvéte, mely áhitattal és bámulattal vette körül őket, úgy hogy „diadaluttá“ vált. A szabad nemzetek között megjelenésök, a szeretet irántok történt megható megnyilatkozása előizelése volt a mennyországnak, mely nemcsak az „Atya égihajlékaiban“, hanem a szívekben is honol. Sőt megkoronázta az igazságért szenvedő háborgatásokat az események ereje a soproni országgyűlés által 1681-ben hozott új törvény tétele „szabad visszatérés a hazába“ (liber in regnum reditus). Ez az igazság feltámadása a földön!

Mindnyájan elpihentek már régóta a hithősök, szerteszélyvel a hazában és külföld országaiban porladoztak el földi részeik; egynek sem áll ma sírköve, egynek sem olvasható ma neve azon. Imé több mint 200 év után egy közös emlékoszlopot állít nekik egy debreceni nemesen vallásos hölgy! ez oszlopon az igazságért szenvedők nem együtt vannak feljegyezve. A kegyetlen bírák sötét szívében jéggé dermedt könyörületes szeretet századok után a hit melege által visszanyerte életét s az igazságért dobogó szívekben százszorozva él tovább. A szív csodája ez, a nélkül, hogy természet feletti jellegű lenne, ilyenek a hit csodái mindenha.

Mily fordulata az időnek! A hitvallók korában az Óceán inneni világrészünk kegyelele sugárzott Svájc esucesaitól Albion partjain tulig a hitbajnokok felé; a 20-ik században az Óceán tül testvéreink az új, a szabad világból jöttek el a hála követjeként. Épen e főiskola egykori hű növendéke, szinte lelkész, helyezi az amerikaiak koszoruját az emlékoszlopra; egy másik fia dávidi modorban szoltáros nelven zengi el a kegyelet sorait. Megható jelenet! Az igazságnak sem sír, sem bérc, sem tenger nem szabhat határt, sem az igazság hatalmának az öröklő tiszteletnek idői és földi távolság messzeség nem akadály, mert az mint az Isten gyújtotta és így elaludni nem tudó napnak fénysugara átér a mérhetetlen rétegeken.

Amerikai testvéreink, kiknek egy részét a hazai mostoha viszonyok vetették mintegy önkéntes száműzésbe! s ti nemes törekvésű lelkipásztorok, kiket Nagy Bazil szép tétele hevít t. i. „a föld az Uré mindenütt, mert ő velünk van mindenütt,“ — kik még azt sem tudjátok biztosan, vajjon lehetek-e édes hazájokban a nép vigasztalói, mely tisztet a fenkölt új hazában szabadon teljesítetek. Minden kereresztyén szív tiltakozik az

amerikai ref. lelkészeknek, saját véreinknek expatriálása ellen, legyetek üdvözölve és áldva a debreceni főiskola tanárai és nemes ifjusága által az igazság megkoszoruzásáért, a nagy Bocskay évében amikor a nagy vallás hős s a vallásért szenvedők együtt elevenülnek fel eszményi alakban lelki szemeink előtt, hogy ihlessenek sugaljanak minket utódokat: megállani szilárdan az igazság mellett, sőt szenvedni is érte bármi fele háborgatást, mert ez a pályája fenn és lenn a menyország diadalának.

Balogh Ferencz
hittanár.

IRODALOM.

A Prot. Szemle leközelebbi 32-ik száma a következő gazdag tartalommal jelent meg. Tartalom. 1. Egyetem és tanárképzés. dr. Kristóf György. 2. Madách és Luther. dr. Szelényi Ödön. 3. A bécsi békekötés. Thury Etele. 4. Egy nevezetes rejtély megoldása. Csengey Gusztáv. II. Tárca. A protestáns elv lassú haladása különös tekintettel a szepességre. Weber Samu. IV. Irodalmi szemle. a) Hazai irodalom: 1. Két füzet a Bibliából Lic Lenc Géza. 2. Az 1906. évi Koszoru-pályázatról. b) Külföldi irodalom: 1. Schmidt V. Der Kampf um die sittliche Welt. Sz. M. 2. Urquhart J. Die Bücher der Bibel Sz. M. 3. Dennert E. Naturgesetz. Zufall, Vorsehung. Sz. M. E dolgozatok közt a dr. Kristóf György cikkére, melynek tenorja az hogy a legnagyobb közös, erőfeszítéssel is fel kell állítani nem holnap de ma a debreceni bölcséleti fakultást és tanárképzőt, még vissza térünk.

Kossuth Ferenc beszédei. Életrajzi adatokkal kíséri Hentaller Lajos, a beszédek sajtó alá rendezte Szatmári Mór. Számos képpel. Budapest, 1906 Kunossy, Szilágyi és Trsa. Ára?

A mi államférfiainkra nem panaszkodhatunk azért, hogy nem literatus emberek. Minden nevesebb emberünk, kivéve talán Wekerlét, mint író is megállja a maga helyét. Első ezek között mind nevével, mind politikai szerepénél fogva, a magyar nép apjának a fia: Kossuth Ferenc. Ha nem volna ama kevés számú protestáns államférfiaink közül való, akik a jelen helyzetnek megadják a maga sajátos jellegét, akkor is figyelmet kellene ez a könyv, melyből közelebről megismerkedhetünk közéletünk egy elsőrangú szereplőjével, kinek neve és sorsa mindenképen rokonszenves előttünk. A mélység kiadja a maga halottait és az igazak birják a gonoszok örökségét, mondja az irás. Abban, hogy Magyarország kormányzójának fia az állam élére került, van valami, ami túlhaladja a földi igazságszolgáltatás határait. Ezért kettős érdekléssel bir ránk nézve e dolgozat, mely első sorban ugyan a politikusoknak van szánva, de amelyben minket protestánsokat érdeklő dolgok és kijelentések is foglaltatnak. Ilyen főleg a kötet elején álló II. sz. beszéd, amely a vallás- és közoktatási tárca költségvetése alkalmával 1906-ban mondatott. Tanítóink, tanférfiaink sokszor fogják még e beszédet átforgatni. Még jellemzőbb protestáns felfogás tükröződik a X. sz. beszéden, melyet alkalmilag közölni fogunk. A sajtószabadság, a gyülekezési jog és a személyes szabadság

kérdéseiről nyilatkozik ebben Kossuth és nyilatkozata ma is elsőrangú érdeklődésre tarthat számot.

E beszédeknek formája közvetlen, minden póz nélküli, előadási módja teljesen elüt attól a mintától, melyet ünnepektől szónokainknál úgy templomban, mint a parlamentben egyformán megszoktunk és éppen ez a körülmény válik e beszédeknek most előnyére. Az olvasó azért veszi kezébe e kötetet, mert Kossuth egyéniségét, nézeteit, amelyek az egyénre most kötelező erővel bírnak, a közférfiával szemben pedig bizonyos tájékoztatást adnak, kíváncsi megismerni.

Ez a kíváncsiság megérdemli a fáradságot. Ajánljuk e beszédek olvasóink figyelmébe.

Bakó I.

GYÁSZ-ROVAT.

Bedrich József halála.

A szemlakai református egyháznak gyásza van. 61 éven át volt hűséges lelkipásztorát siratja. Sokkal rövidebbre kell szorítkoznom e helyen, hogy sem az elhunyt lelkész ez egyházban tett munkásságát és elért eredményeit részletesen leírhatnám. Ugyanazért csak rövidre szorítkozom.

Néh. boldog emlékeztető Ntisz. Bedrich József ev. ref. lelkész született 1818 március 9-én Nikolsicban egy morvaországi községben. Szülei Bedrich Márton és Szolnicska Veronika. Elemi iskoláit szülőhelyén végezte 1833-ban Pozsonyba ment, hol az ágost. hitvallású evangélikusok főgymnásiumának tanulója lett, majd ugyanitt theologiai tanfolyamot hallgatta 1844 június 20-ig 1844 novemb. 1-én Debrecenbe ment s ott a theologia utolsó évfolyamára iratkozott. 1845 ápril 11-én jött Szemlakra. 1848 május 3-án házasságra lépett néh. Széll Sámuel, holdmezővásárhelyi ev. ref. lelkész hajadon leányával Széll Johannával, ezen házasságból született 1850 okt. 20-án Lajos nevű fia 1852 okt. 17-én neje elhalt és 1853 jun. 13-án házasságra lépett özv. Zarád Jánosné szül. Stefán Terézszel, mely házasságból 1854 évi aug. 29-én született második fia János.

Kicsiny volt a szemlakai egyház, mikor a boldogultat vezetőjéül választotta az isteni gondviselés. El lehet képzelni hét Balmazújvárosról az 1800-as évek elején idevetődött vagyontalan német család volt a megalapítója. Egyszerű kis földes szobába gyültek össze isteni tisztelet tartására, bizonyosságot tevéen róla, hogy Isten nem lakozik kézzel csinált templomokban. Minthogy tanítót sem birt még akkor az egyház fizetni, a lelkész egyszersmind tanító is volt. De ezek a nehézségek nem kedvetlenítették őt el a munkától, s csakugyan a mit látjuk ok-szerű s éles szemmel örökös vezetője mellett az egyház anyagi helyzete már az 50-es évek vége felé jobbra fordul. A 60-as évek elején vízi malmot állítanak fel a község melletti Maros folyón, mely egy pár évtized alatt annyi jövedelmet hoz az egyháznak, hogy már 1884-ik évben a boldogultnak vezetése alatt egy díszes templomban dicsérhetik az Istent, mely templomot az akkor alig 600 lelket számláló egyház minden adakozás vagy adomány nélkül egyedül saját erejéből egy fillér adósság nélkül emelt fel. Ugyancsak a malomalap jövedelméből vettek iskolaházat is, valamint a lelkészi és tanítói fizetések javítására szántó földeket. A templom alap, iskola alap, ösztöndíj alap és malomalap együttes összege az 1906 évi alapgondnoki számadás

szerint 13,412 korona 89 fillér, mely összeg egy része kötelezvényeken kint levén folytonos növekedése kétség-telen. Ime ha többet nem mondok is, láthatjuk hogy ki volt s mit tett boldog emlékü lelkésze ez egyháznak. Mint embert ritka jó szív és humoros kedélyhangulat jellemezte a ki kedélyének üdeségét még a legutolsó hónapokban is megtudta őrizni. Nagy műveltségű ember, a ki hét nyelvet beszél. Nem magyar föld szülte őt, de mienk hozzánk hasonló lett ő minden tekintetben s hogy mennyire szívén fekdűt a gyülekezet magyarosítása mutatja azon tény, hogy gyülekezetünkben nincs olyan tagja, a ki ne tudna és ne akarna tudni magyarul.

De már évek óta hirdette az ő lankadása is, hogy Isten még az ő szolgájának is nem adott változhatatlan erőseget. Hosszas, de különösen három napig tartott nehéz szenvedés után szept. 25-én éjjel fél 3 órakor jobb létre szenderült. Koszoruk halmazától borított ravatalát a templomban az ur asztala mellett helyezték el. Temetése szept. 26-án délelőtt 10 órakor ment végbe mely alkalommal a templom zsufaltságig megtelt közönséggel. A templomban Ntisz. Csécsi Imre aradi lelkész ur mondott felette hatalmas a megdicsőült életéhez méltó beszédet. Megható jelenet volt, a mint a temetőben a mint a négy különböző felekezet lelkészei vették vállukra a koporsót symbolumául a felekezetek közti egyetértésnek. A sirnál káplánja e sorok írója bucsuzott el tőle egyszerű de szívből jövő szavakkal.

Legyen áldott a jó lelkipásztor emlékezete.

Karla Ödön,
ev. ref. s. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Bizalommal kérjük fel Lapunk olvasóit, hogy úgy a hátralékos, mint a folyó évre esedékes előfizetési díjakat lehetőleg forduló postával beküldeni méltóztassanak. A hátralékokat mi készpénz gyanánt vettük át, a folyó évre esedékes előfizetési pénz beküldését pedig a dolog természeténél fogva a sokszor bejelentett, az előfizetők által megsüregtetett címszalagon történő nyugtázás is szükségessé teszi.

— **Degenfeld József főgondnok ünneplése.** Az egyházmegyei gyűlések alkalmával impozáns módon nyilvánult meg a főgondnok személye iránti mély tisztelet, osztatlan ragaszkodás és szeretet, mellyel őt, minden politikai külömbőség nélkül mindnyájan körül vesszük. A bizalomnak ilyen megható megnyilvánulása történt legközelebb a felsőszabolcsi egyházmegye közgyűlése alkalmával, melyről tudósítónk így emlékezik: „Az esperesi időszaki jelentés javaslatára egyházkerületi főgondnok gróf Degenfeld József urat 10 éves főgondnoksága alkalmából, külön felirattal üdvözli egyházmegyénk s a szeretetnek és bizalomnak, a tiszteletnek és hódolatnak igen nagy méretére vall az az általános lelkesedés, mellyel ezen határozat meghozatott. Éljen ő s legyen amiénk még igen soká.

A miskolci ev. ref. felső leányiskola igazgatósága ez uton is tudatja a szülékekkel,

hogyan az építkezés befejezése és a nagyszabású központi fűtőkészülék kipróbálása miatt az iskola megnyitása csak nov. elsején történik.

— **Bocskay alapítvány Püspökladányban.** A püspökladányi ref. egyháztanács f. évi máj. 20-án tartott disz közgyűlésén a Bocskay emlékének minél maradandóbbá tétele céljából 500 k. Bocskay alapítványt szervezett helybeli szegény sorsu szülők felsőbb iskolában tanuló jó magaviseletű, jó előmenetelű ref. vallású fiainak továbbtanulásukban segélyezésére. Ez alapítvány gyarapítása végett megkereste a községi képviselőtestületet is, mely szintén 500 k-t helyezett kilátásba jövő évi költségvetése terhére. Egyesek eddig 140 k. 69 fillérrel járulnak az alap növeléséhez. Egy májusi perselypénz is e célra rendeltetett évenként. Elismeréssel adunk hírt a püspökladányiak Bocskay ünnepének e maradandó hatású emlékeről, mely sokkal áldásosabban szolgálja a Bocskay által jelzett nagy eszméket, mint akárminő hangos emlékbeszéd, mozsárágyu és bankett.

— **A Vince emlék bizottság** tekintettel arra, hogy a nyári szünet alatt a tanügyi körök keveset tehettek az alapítvány növelése érdekében, a gyűjtés s az adományok beküldése idejét 1. év végéig meghosszabbította s ez uton is kéri a boldogult ismerőit s tisztelőit úgy az egyházi, tanügyi hatóságokat, hogy a kegyeletes csel javára gyűjteni, s adakozni sziveskedjenek. Itt említjük meg, hogy az alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegye legközelebb tartott közgyűlése határozatilag hívta fel a kebelbeli egyházakat, hogy e célra bizonyos összeget szavazzanak meg, s küldjenek be Kiss Ferenc penztárnokhoz Püspökladányba.

— **Emlékmű templom helyreállítás.** A marosvásárhelyi várbeli ev. ref. emlékmű templom gyökeres javítási és átalakítási munkálata már javában folyik és befejezéshez közeledik. Ez alkalommal az orgona is át lesz alakítva és a másik kóruson elhelyezve. Az orgonamű átalakításával Ország Sándor rákospalotai (Budapest mellett) orgonagyáros cég bizatott meg.

— **Szolgálati jubileum.** Knoblauch Sándor a Clayton és Schuttieworth mezőgazdasági gépgyári cég igazgatója légtöbb e cégnél való működésének 40 éves jubileumát ünnepelte. A cég személyzete a jubilálót, ki úgy mint eddig tovább is megszokott pontossággal és lelküimeretességgel látja el ügyeit, ez alkalomból a legszívélyesebben üdvözölte.

— **Kálmán Farkas halála.** Két gyász jelentő is tudatja a nagy veszteséget, mely sorainkat érte. Kálmán Farkas a magyar zene hivatott művelője, a régi kálvinista melódiák lelkes ismerője és hivatott védelmezője, a híres bravur muzsikusz pap, páratlan jóbarát és családfő nincsen többé. Vele egyik típusa és kitünősége dől ki lelkészkarunknak a melyben a zeneértőket, a kiknek sora a reformáció óta egész napjainkig felnyulik fájdalom közöttünk már csak egyes kivesző félben levő alakok képviselik. Ezek közt első helyen állott a megboldogult ki sokszor forgatta a debreceni nagy könyvtár régi ének gyűjteményeit, melynek első rangú ismerője és magyarzója volt. Legyen emléke áldott.

— **Az Élesden** (Bihar m.) épülő ev. ref. templomra begyűlt újabb adományokért hálás köszönet mondok egyházzam nevében. Az adakozók névsorát következőkben jelzem: Nagyváradon, Bene István első számú gyűjtő ivén: Bene István 2 k., Bene Istvánné 2 k., Török Sándor 1 k., Váli Péter 1 k., Reich József 1 k., Mándoki Lajos gépész 1 k., dr. Berger Ignác 1 korona,

Steinfeld Lajos 1 k., Feldmann Izidor 2 k., Czina Dániel 2 k., Mocos Kálmán 20 fillér, Osskó János 1 k., Muszlis Vladimir 2 k., Boldizsár N. 50 f., Szabó D. 40 f., Hartmann József 60 f., Bor Imre (fogyasztási) 2 k., N. N. 2 k., Rusznita H. 40 f. — 39. sz. gyűjtő ivén: Köröstarcsai ref. egyház 5 k. — 92. sz. gyűjtő ivén: Kassai ev. ref. egyház 10 k., Révész Imréné 4 k., Révész Kálmán esperes 4 k., Révész Imre 1 k., ifj. Révész Kálmán 1 k. — 123. sz. gyűjtő ivén: Czeplédi ev. ref. egyház 10 k. — 104. sz. gyűjtő ivén: Major Gyula paptamási lelkész 1 k., Szabó József 20 f., Pintér Imre 1 k., Imre Lajos 20 f., ifj. G. Tóth János 20 f., Nagy Vincze 40 fillér, Paptamási község 2 k., id. Kaszonyi Imre 1 korona, ifj. Tóth Bálint 20 f., id. P. Szűts Ferenc 20 t., K. Szabó Sándor 40 f. — 132. sz. gyűjtő ivén: M.-Telki ref. egyház 7 k. 20 f., Nánássy Imre lelkész 2 k., gondnok Cséki Sándor 1 k., Antal Jenő 1 k., bíró Lukács Gáspár 10 korona, Vadas János 20 f., Bakári Sándor 1 k., A. Kovács Imre 1 korona, Kovács István 40 f., Hevesi Mihály 1 k., Ör. Pál Imre 20 f., id. Domján Sándor 1 k., Nagy Mihály 40 fillér, id. Soós Imréné 1 k., Soós Lajos 1 k., Soós Imre 1 k., id. Kovács István 20 f., ifj. Lukács Gáspár 1 k., Ör. Nagy Ferenc 2 k., Lukács András 40 f., ifj. Pál Imre 4 k., id. Lukács István 1 k., Lukács Ferenc 2 k. — 30. sz. gyűjtő ivén: Makói ev. ref. egyház 5 k. — 6. sz. gyűjtő ivén: Karczagi ev. ref. egyház 10 k. Midőn ismételve hálás szívvel köszönöm a nemes lelkű adakozók készségét, felkérem mindazokat, kiknél még gyűjtő ivenek vannak, bármi csekély adománnyal, beküldeni kegyeskedjenek. Élesd, 1906 szept. 13. *Makai Károly*, ev. ref. lelképásztor.

— **Hát Pápán kívül már egyáltalában nincs protestantizmus?** A pápaiak hevesen támadják és elfogadhatatlannak találják a felekezeti tanárok fizetési pótlékáról szóló miniszteri szabályzatot. A harcot a *Dunántúli Prot. Lap.* kezdte meg s folytatja a Magyar Szóban (233 sz.) mint az a cikkből kivehető, szintén egy pápai tanár. Sőt, mint legújabb értesülünk, egy javaslatot is dolgozott ki a pápai főgimn. tanári kar a szabályzatban általa sérelmesnek vélt szakaszok törlése vagy javítása érdekében s ezt fölterjesztette a dunántúli ref. püspökhöz és hozzájárulás végett megküldötte a prot. gimnáziumok tanári karaihoz. Nem lehet kifogásunk az ellen, ha valaki a szabályzattal szemben aggodalmait és ellenvéleményét nyilvánítja. A pápaiaknak különösen is jussuk van hozzá, mert éppen ők ostromolták évek óta a leggyakrabban legkitartóbban sőt a legtűrelmetlenebbül a fizetés kiegészítésre nézve az illetékes testületeket. Im hogy most végre eljött a várt idő, ők az elsők, akik sorompóba lépnek és hallatják nézetüket. Elmondják, hogy rossz a szabályzat mert azzal a megszorítással, hogy a felekezeti tanároknak csak fele lép a VIII. fizetési osztályba, fele még a IX.-ben marad, fennálló jogokat sért. Mert lám a pápai főgimnáziumban már most 10 tanár van a VIII. és csak 4 IX.-ik fizetési osztályban. Aztán káros a felekezeti tanárságra nézve hogy az első beosztás után többé nem szolgálati éveik száma tehát automatikus uton juthat-

nak magasabb fizetési osztályba, hanem üresedés szerint. — Hibáztatják, hogy a szegénységre kötelezett szerzetesrendi tanárokat is beveszi a szabályzat a segélyzendők közzé s ezzel ismét milliókat ad az állam a klerikális agitáció céljaira. Szomoruan konstatálják, hogy sehonnan sem hallanak egy tiltakozó szót, sőt a mi lapunk még meg is dicséri a kormány és közokt. miniszter liberalismusát. a nagy hadi lármát annyival is inkább különösnek találjuk, mertgr. Apponyi közokt. miniszterre történt kinevezésekor éppen a pápaiak voltak azok, akik minden áron rá akarták birni az orsz. ref. tanáregyesület elnökségét, arrra, hogy nagy deputációval menjen őt egyenes s különösebben üdvözölni és ovációban részesíteni s midőn az elnökség más utat választott, az egész pápai főgimn. tanárságnak hivatalos átiratban is kinyilvánított nehezitelését vonta magára. S im most már Apponyi nem kedves. Welche Wendung! Mindezek után busult gerjedezésében kitör a Magyar Szó cikezőjéből ez a prófétai panasz: „Hát Pápán kívül egyáltalában nincs protestántizmus?” No hát mindent megengedünk a pápaiaknak, de ezt a nagy hangú emphatikus kérdést már igazán nevetségesnek kell tartanunk. A fenségest a nevetségestől csak egy lépés választja el s a főntebbi kitörésben ez e lépés alposan meg van téve.

S. Sz. J.

— **Jótétemények a főiskolában.** A debreceni főiskola mindkét szakán ezen iskolai tanévben a következő akadémiái hallgatók vétettek jótéteményekre: 1.) A kollégium kebelében lévő bennlakás jótéteményében a következők vétettek föl. A.) Hittanhallgatók: Igyártó Sándor 2. th. Kosdi János 3. th. Mikó Imre 3. th. Papp József 2. th. Rác István 2. th. Papp Gáspár 1. th. Abloney Béla 2. th. Kézy Ignác 3. th. Molnár Béla 2. th. Tarnóci Lajos 2. th. Szabó Dániel 3. th. Füzessy Géza 4. th. Maresa Imre 4. th. Gönci Béla 3. th. Baraysu Pál 2. th. Szabó Kálmán 2. th. Vágó Károly 3. th. Dibácy József 1. th. Rápolti László 1. th. Somogyi József 4. th. Tuba András 3. th. Kovács János 3. th. Karácson András 3. th. Csokonai József 3. th. Kerekes Béla 3. th. L. Kiss Károly 2. th. Sárközy Lajos 3. th. Szép Kálmán 2. th. Nyeste István 2. th. Németh István 2. th. Debreceni István 1. th. Kósa Zsigmond 1. th. Kollonay László 1. th. Szücs József 1. th. Oroszlán Sándor 1. th. Jakucs Sándor 1. th. Sebestyén Béla 1. th. Herpay Gábor 1. th. Molnár Ferenc 1. th. Szabó Zoltán 1. th. Bodnár Gábor 2. th. Peleskey Sándor 2. th. Fekete János 3. th. Hegedüs Albert 3. th. B.) Joghallgatók: Keresztes József 4. jh. Szabó Zoltán 4. jh. Bott Lajos 4. jh. Somogyi Imre 2. jh. Porkoláb Zoltán 3. jh. Molnár Zoltán 1. jh. Rusz János 1. jh. Ungváry Antal 1. jh. Bodnár Béla 2. jh. Gellért Sándor 1. jh. Oláh Miklós 1. jh. Veress Sándor 1. jh. Feher Károly 3. jh. Osváth Lajos 1. jh. Körössy Albert 1. jh. Nagy Zoltán 1. jh. Szemjéri Ernő 1. jh. Fejes Gábor 1. jh. Fekete László 1. jh. Megyeri Lajos 2. jh. Balogh Károly 2. jh. II. Tápinézeti kedvezményben a következő akadémiái hallgatók részesültek: **A. Hittanhallgatók:**

a. *Ingyenesek:* Fekete János 3. th. Molnár Béla 2. th. Herpay Gábor 1. th. Molnár Ferenc 1. th. Berecky József 1. th. Dibácy József 1. th. Somogyi József 4. th. Váczy Ferenc 4. th. Csokonay József 3. th. Kalas Ferenc 3. th. Sárközy Lajos 3. th. Németh István 2. th. Papp József 2. th. Tarnóci Lajos 2. th. Bodnár Gábor 2. th. Igyártó Sándor 2. th. *B. 60 koronás helyre:* Varga Csongor 4. th. Gönci Béla 3. th. Mikó Imre 3. th. Halász Imre 3. th. Kovács János 3. th. Nyeste István 2. th. Juhász Sámuel 2. th. Baranyi Lajos 2. th. Peleskey Sándor 2. th. Szabó Zoltán 1. th. Kallós Tivadar 3. th. *C. 100 koronás helyre:* Szabó Géza 6. th. Maresa Imre 4. th. Vágó Károly 3. th. Boér Károly 3. th. Tuba Endre 3. th. Kerekes Béla 3. th. Orosz Ernő 3. th. Hegedüs Albert 3. th. Szabó Dániel 3. th. Rác István 2. th. Gönci János 2. th. Szép Kálmán 2. th. Csépe Béla 2. th. Marjay Géza 2. th. Papp Gáspár 1. th. Nagy Sámuel 1. th. Debreceni István 1. th. Kollonay László 1. th. Kovács Gyula 1. th. Oroszlán sándor 1. th. **B. Joghallgatók:** a. *Ingyenes:* Bodnár Béla 2. jh. Stolz Ferenc 2. jh. Kiss István 1. jh. Takács Dezső 1. jh. *B. 60 koronás helyre:* Szabó Ede 4. jh. Ovádi Mihály 3. jh. Porkoláb Zoltán 3. jh. Takács Andor 3. jh. Cseke Ernő 3. jh. Ador Dániel 2. jh. Daru János 1. jh. Fekete László 1. jh. Nagy Zoltán 1. jh. *C. 100 koronás helyre:* Bott Lajos 4. jh. Keresztes József 4. jh. Janka Dezső 4. jh. Lányi Sándor 3. jh. Órás Géza 2. jh. Somogyi Imre 2. jh. Szabó Zoltán 4. jh. Megyesi Lajos 2. jh. Uzonyi György 2. jh. Kovács Márton 2. jh. Kovács Géza 2. jh. Balogh Károly 2. jh. Körössy Albert 1. jh. Fejes Gábor 1. jh. Molnár Zoltán 1. jh. Ungváry Antal 1. jh. Jenei Zsigmond 1. jh. Rusz János 1. jh. Osváth Lajos 1. jh. *C. 180 koronás helyre:* Padrah Kálmán 4. jh. Tukacs Dezső 4. jh. Jancsó Lajos 2. jh. Biki Andor 2. jh. Szemes Miklós 2. jh. Ebergényi László 2. jh. Szemjéri Ernő 1. jh. Léway Gyula 1. jh. Veress Gyula 1. jh. Veress Sándor 1. jh. Csömör Elemér 1. jh. Tiszai Gyula 1. jh. Páncél József 1. jh. Gellért Sándor 1. jh.

— **Uj szerzetesrend hazánkban.** Van már elég, de még mindig jön. Legközelebb egy örmény szerzetesrendhez lesz szerencsénk, mely jelenleg Bécsset boldogítja. A szerzetet a szamosujváriak készülnek letelepíteni s úgy látszik sikerrel fáradoznak. A bécsi mechidánista örmény szerzet rendházának jövedelméből nyomdájából és a Bécs melletti Mauer nevű telep gazdaságából tartja fenn magát, ámde a rendkívüli költséges kiadások mellett jövedelme épen csak arra való, hogy a kiadásokat fedezze. Szamosujvárott a szerzet fentartása éppen négyszerte kevesebbe kerülne, sőt még arra is van kilátás, hogy a város ingyen telket juttason az építkezés céljaira, ha már megtörtént a végleges megállapodás arról, hogy a szerzet rendházát, nyomdáját, iskoláját és nevelőintézetét Szamosujvárott óhajtja felépíteni. Ebben az ügyben a múlt ősz óta folynak a tárgyalások egyelőre a szerzet magyarországi tagjainak közbevonásával folyik a mozgalom szervezése. Dr. Herman Antal Szamosujvárott, Erzsébetvárosban, Kolozsvárott és a székely örmény telepeken már látogatást tett s a napokban fog ellátogatni Duha Dávid pápai kamarához, a mechitaristák legutóbbi érsekjelöltjéhez, hogy a szükséges módokat felől vele tanácskozzék. Jövő hónap elején pedig megkezdődnek majd a tárgyalások a bécsi szerzettel is, mely annál szivesebben hajlandó Magyarországra átköltözni, mivel Bécsben örmény hivei nincsenek.

— **Az új hajdunánási főgimnázium.** A hajdunánási ref. főgimnázium diszes palotája teljesen elkészült. A két emeletes épület méltán büszkesége lesz a derék hajdúvárosnak. Az előadások már már meg is kezdődtek az új gimnáziumban. Az épületet Pákozdy Sándor főjegyző elnöklete alatt dr. Losoncy Álmos és Latinovics Mihály főmérnök bizottságilag megvizsgálták és a lakhatási engedélyt kiadták. Az új gimnáziumban a jövő évben fogják az első érettségi vizsgát tartani.

— **Az algyógyi vértanúk emlékezete.** Diszes ünnepség keretében leplezték le Algyógyon azt az emléktáblát, a melyet az E. M. K. E. állított az ezernyolcszáznegyvennyolcban az oláhok által meggyilkolt magyar-ság emlékezetére. Az erdélyi oláh zavargások idején az oláhság megrohanta Kuun Kocsárd gróf algyógyi alfalvi kastélyát és mind egy szálíg legyilkolta a cselédséget. A holttesteket beledobták az udvar közepén álló kutba és betemették. A vértanu halált halt magyarok csontjait a múlt évben megtalálták és a kastély földvárán diszesen eltemették. Az E. M. K. E. akkor elhatározta, hogy emléktáblával jelöli meg a helyet. Az ünnepségen megjelent Pogány Béla főispán vezetésével Hunyadvármegye küldöttsége, az E. M. K. E. tagjai Sándor József alelnök főtitkárral az élükön, a környék magyar lakosága, a szászvárosi református Kuun-kollégium tanári kara és sokan mások. Az ünnepi beszédet Sándor József mondta, majd átadták az emléktáblát Gáspár Imrénének, az algyógyi földmives iskola igazgatójának. Az ünnepséget a földmivesiskola énekkarának az éneke fejezte be.

— **A hallgatás tornya.** Bombay lakosainak jó része nem hindu, hanem Perziából bevándorolt tűz-ímádó parz. Ezek a parzok Indiának szellemileg, de anyagilag is legelőkelőbb népfaja. Bombayban ők építették az ugynevezett hallgatás tornyát, a mely a város egyik legnagyobb érdekessége és a melyet egyetlen utazó, vagy turista sem mulaszt el megtekinteni. A hallgatás tornya a városon kívül van, a tenger partján és ez az épület a parzok temetkező helye. A parzok vallása ugyanis sem a holtak eltemetését, sem az elégetését nem engedi meg, ezért kiviszik a tetemet a hallgatás tornyához, egy köépülethez, a melynek lapos tetőjén három óriási tölcser van. A tölcserék csöve átmege az épületen, aztán a föld alatt tovább folytatódik és egy földalatti vízfolyásnál végződik. A mely a tengerbe ömlik. A holttestemet a gyászoló gyülekezet elhozza a toronyhoz, a hol az örök vászonba takarják és elhelyezik az egyik tölcserben. Azután mindenki visszavonul az épület alsó részeiben két teljes óráig várakoznak némán. A két órai hallgatás után a gyászolók hazamennek, az örök pedig utána néznek a halottnak. Ebből akkorra rendszeren semmi sincs már. Ugyanis a közeli pálmaerdőben tömérdek keselyű tanyázik. A kitétt holttestemre tízével, százával szállnak a madarak és körülbelől husz, negyven perc alatt teljesen fölemész-tik. Még a csontját is szétarabolják úgy, hogy a csont mind lehull a tölcseren át a földalatti zuhatagba s onnan tovább a tengerbe. Ezt a műveletet még ember-szem nem látta, mert az öröknek két óra lefolyása előtt nem szabad a tölcserékhez fölmenni. Akkorra pedig legfőljebb ha egy-egy csontdarab látszik még a tölcser szélén, a melyet aztán az örök a többi után dob-nak. A három tölcser közül az egyik a férfi, a másik a nő és a harmadik gyermekolttesteknek való. Európai embernek a hallgatás tornya természetesen igen rémü-letes, misztikus borzalmakkal teli, de a parzok épen így vannak a mi temetőinkkel. Érdekes, hogy mivel sok

parz Kalkuttába költözött, most már ott is van ilyen hallgató torony. De ez sem a higiénia követelményeinek sem a parzok vallásos szabályainak nem felel meg. Itt ugyanis a keselyűk igen messze fészkelnek és néha egy-egy holttestem huszonnégy óráig is hever a tölcseren, mire elpusztul. Azért az ottani parzok ujat fognak építeni, a mely célra már hatalmas összeget adtak össze. Az új hallgatás tornya palotaszerű alapaton épül.

— **Megsebesült püspök.** Különös szerencsétlenség érte a nancy-i püspököt a lourdesi rózsafüzér-templomban. A püspök ugyanis szentbeszédet mondott a templomban, melynek végeztével az egyik gyógyulást kereső beteg eléje járult, hogy a csodatévő szentségtartót a püspöki szent kéz tegye a fejére. Alig ért azonban a nehéz aranyból készült szentségtartó a térdeplő beteg ember fejéhez, az hirtelen megrázkódott és annyira hadonázott a kezével, hogy a súlyos szentségtartó a püspök fejéhez repült, s az aranyfogalat egyik kiszögellő sugara átmetszette a püspök halantékán a főütőeret. A csodatévő erekye úgy látszik meglepedkezett rendeltetéséről, aminek lehet, hogy a nancy-i püspök életével adja meg az árát. Szomorú, hogy még ilyenek történhetnek! Hogy mi minden történik különben Lourdesben, ezen a híres francia búcsújáró helyen, így írja le egy szemtanu. Mihelyt az ember Lourdesba beteszi a lábát, önkéntelenül is megundorodik az egész lakosság utálatos pénzhajhászatától. Aki csak Lourdesban lakik, mind-egyiknek van szállodája, vagy pedig szobrokat, érmeket, olvasókat, lourdesi barlangokat, toltartókat, csokoládét, süteményt árul és minden a tettett jámborság bélyegét viseli magán. Szóval az egész hely egy előkelő fürdőhelyhez hasonlít, melyben a kaszinót és a játék-termekeket egy templom és egy földalatti barlang pótolja. Első benyomásom az volt, hogy vissza kell térnem; de jól tettem, hogy nem hallgattam erre az érzésre. Csak hamar rájöttem ennek az egész kalmárszellemmel a nyitjára. Világos lett előttem, mi indította a francia kormányt arra, hogy megtúrta a lourdesi vallásos föl-vonulásokat. Az olvasókkal, szobrokkal, érmekkel s egyéb dolgokkal való egész kereskedés a zsidók kezén megy keresztül, a kik a keresztyén jámborság eme tárgyaival valóságos ringet alkottak és az árut ismételőru-sítóknak adták át. Népámitás és család tehát az egész bucsújáró intézmény.

— **Nyilvános nyugta és köszönet.** Az izsnyétei tűzvész által templomát, tornyát, iskoláját, harangjait készített ev. ref. egyház temploma építésére ujabban adakoztak: Almási Sándor ur Beregszász 10 k, G. Szabó Ferenc Debrecen 3 k, Orosz János Debrecen 2 k, Ns. Uray Imre e. m. gondnok ur 50 k, Ns. Máté László ur V.-Naményből 200 k, Csongori urbéres közönség pénztára 40 k, Csongori ref. egyház 20 k, Mészáros Sándor Beregrákos 5 k, Kökösi ref. egyház (Erdély) 1 k, Fái Jenő ur Gorond 10 k, Szilágycsehi ref. egyház 6 k, Ladbostenyői egyh. hivek adománya 8 k, 68 f, Jungbauer Gyula ur 10 k, Törökszentmiklósi ref. egyház 2 k, Nagybányai ref. egyház 2 k, összesen 369 k, 68 f. Az előbb nyugtázott összegekkel együtt 2332 korona s 57 fillér. Mely adományokért hálás köszönetemet nyilvánítva vagyok. Izsnyétén 1906. évi szept. hó 14-én. Mély tisztelettel: Szentimrey József ref. lelkész.

— **Tót fiúk szabó** illetőleg cipész mesterséget óhajtanak tanulni s e célból tanoncoknak ajánlkoznak valamely nagyobb magyar városba: Budapestre, Szegedre, Pécsre, Kecskemétre Szombathelyre, Debrecenbe stb. Felvilágosítással szolgál a Felvidéki Magyar Köz-művelődési Egyesület (F. M. K. E.) elnöksége.

— **Nyilvános nyugta és köszönet.** Az orosi ev. ref. egyház templomának építésére újabban adományozott összeg Erdélyi Farkas gyűjtő ivén 287 kor. Az előbb nyugtázott 1828 kor. 13 fillérrel együtt az eddigi adományok összege 2115 kor. 13 fill. Az adományokat egyházunk nevében megköszönve, az adakozókra Isten áldását kérve vagyok Oroszon 1906. szept. 15. Molnár Ferenc ev. ref. lelkész.

— **A Tisza család alapítványa** Püspökladányban. A múlt év végén elhunyt id. Tisza Imre s még korábban elhunyt neje Kapu Zsófia szülék emlékének megörökítésére a hálás gyermekek, névszerint Tisza Mária özv. Varga Károlyné, Tisza Karolina Eröss Lajosné-Tisza Ilona és Tisza Imre 2000 korona alapítványt tettek s fizettek be a püspökladányi ref. egyháznál örök alapítványul, melynek kamatai püspökladányi születésű, szegénysorsu jó igyekezetű s felsőbb tanulói pályán levő növendékeknek adandók. Az egyháztanács hálásan fogadta a poraikban is áldott jó szülők méltó gyermekeinek e kegyeletes tényét, s a legközelebbi egyházmegyei közgyűlés is elismerő köszönetét fejezte ki az alapítványtevőknek. A nemes szívű adakozók e fölemelő ténye legyen följegyezve lapunk hasábjain, hisszük oda fenn is beiratott az irgalmasságot gyakorlók, s alamizsnálkodók amaz örökkévaló könyvébe!

Tartalom-jegyzék: Október hatodika. Kossuth Ferencz. — Helmezy József székfoglaló beszéde. — Az állami dotáció és az adózás. Alsószabolcsi. — Néhány szó egy napilap prot. egyházi rovatának vezetőjéhez. Bokross Elek. — Közéletünk: A debreceni egyházmegye őszi közgyűlése. — Egyházmegyei közgyűlés. — Az érmelléki ev. ref. egyházmegye őszi közgyűlése. — Diószegi pap. — Beszéd. Balogh Ferencz. — Irodalom. — Gyász-rovat: Bedrich József. Karla Ödön. — Különfélék.

FELELŐS SZERKESZTŐ: **DR. FERENCZY GYULA.**

Pályázat.

Az ev. ref. Bethlen-kollégium előljárósága pályázatot hirdet a Néptanítóképző paedagógiai tanszékére. Ez állás javadalma törzsfizetés 2600 kor. és 5 évenként 5 izben 600 kor. korpótlék, melyre nézve más egyenlő rangu tanintézetnél (főgimnázium, tanítóképző) töltött rendes tanári szolgálati évek 10 év keretén belül beszámíttatnak. 600 kor. szálláspénz esetleg természetbeli lakás. A fizetés havi, a szálláspénz félévi előleges részletekben adatik ki.

Ez állás kötelességei: a nevelés és oktatásban és a kapcsolatos tárgyak tanítása hetenként 9 órán, a tanítási gyakorlatok vezetése hetenként 8 órán, a néptanítóképző s a kapcsolatos elemi- és gyakorló iskola igazgatói teendőinek ellátása.

A megválasztott jogosult és kötelezett tagja a Bethlen-kollégium közös tanárkarának és előljáróságának, mindkét testület gyűléseiben a néptanítóképző tanítási ügyeinek állandó előadója.

A megválasztott jogosult és kötelezett tagja az 1894. évi XXVII. t.-c. által létesített országos tanári nyugdíjintézetnek.

A pályázóknak tudományegyetemi képzettséggel kell birniok, előnyben részesülnek azok, kik theologiai tanfolyamot is végeztek.

A pályázók életkoruk, végzett tanulmányaik és megelőző szolgálataikról szóló okmányaikat az erdélyi ref. egyházkerület mélt. Igazgatótanácsához (Kolozsvárt) címzett folyamodványuk kíséretében a Bethlen-kollégium előljáróságának (Nagyenyeden) október hó 20-ig nyujtsák be.

Az állás az erdélyi ev. ref. egyházkerület november 10-én kezdődő közgyűlésén választás utján töltetik be és 1907. évi július 1-én foglalandó el.

Az ev. ref. Bethlen-kollégium előljáróságának 1906. évi szeptember 29-én tartott gyűléséből.

Br. Bánffy Kázmér s. k.
gondnok.

Bartha Zsigmond s. k.
jegyző.

Pályázat.

Az ev. ref. Bethlen kollégium előljárósága pályázatot hirdet a *néptanítóképző földrajz-történelmi tanszékre*. Ez állás javadalma 2400 korona törzsfizetés és öt évenként 5 izben 200—200 kor. korpótlék és 480 kor. szálláspénz. A fizetés havi, szálláspénz félévi előleges részletekben adatik ki.

Ez állás kötelességei: a néptanítóképzőben a történelem és földrajzot s esetleg más rokon tárgyat tanítani: hetenként legfeljebb 20 órán.

A megválasztottnak a Bethlen-kollégium kormányzó testületeihez való viszonyát az 1900 évi 39. számú közgyűlési határozat szabályozza.

A megválasztott jogosult és kötelezett tagja az 1894. évi XXVII. t.-cz. által létesített országos nyugdíjintézetnek.

A pályázók életkoruk, végzett tanulmányaik és megelőző szolgálataikról szóló okmányaikat az erdélyi ref. egyházker. mélt. Igazgatótanácsához — Kolozsvárt — címzett folyamodvány kíséretében az ev. ref. Bethlen-főiskola Elöljáróságához, Nagyenyeden, nyujtsák be folyó évi október 30-ig.

Az állás az erdélyi ref. egyházkerület f. évi november 10-én kezdődő közgyűlésén választás utján töltetik be és 1907. évi szept. 1-én foglalandó el.

Az ev. ref. Bethlen-kollégium Elöljáróságának 1905. évi szeptember 29-én tartott gyűléséből.

Br. Bánffy Kázmér s. k.
gondnok.

Bartha Zsigmond s. k.
jegyző.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHAZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelen és *gyári áron*.

**Anyakönyveket, tartós jó kötésben.
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubileumokra.**

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **tablákat**, melyek a szószekén vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — ár számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánat szerinti stílusban, levéltári írománytartó fedeleket.*

Király balzsam

Köszvény és csusz ellen.

☞ ☞ Legujabb gyógyszer. ☞ ☞

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgöresnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hatás legjobbj fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény**nél **csuznál** továbbá meghüleséknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hatás. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez csepepentve rossz lehellet szagtalanítására. **1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill.** Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást, csak a híres

Hajdusági pedrót !!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes

bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos
Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany-egyszaru“ gyógyszer-tára a hol minden bel- és külföld gyógyszer-különlegességek eredeti árakban beszerezhetők.

A „Neumann M.“ cég debreceni áruházáról.

Elsőrendű látványossága Debreczenben a Piacz-utcának

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító cég

☞ **férfi, fiu és leányka ruha-üzlete.** ☞

A járókelőket megálliitják a pompázó kirakatok, melyekben izléssel és dusan vannak felhalmozva az őszi idény legujabb divat-darabjai.

Ezen elsőrangú férfi ruha-üzletnek, mely 56 év óta áll fenn, jó hírneve a közönség körében a népszerűséget megszerezte, különösen impozáns az üzlet belseje, melyben pazarul vannak felhalmozva hazai és külföldi szövetelekből készült ruhakülönlegességek.

Az üzlet a legszolidabb alapra **szabott árak**, mely minden darabon kivan fektetve, amennyiben a **szabott árak**, mely minden darabon kivantatva látható, a legpontosabban lesz betartva, úgy, hogy a közönség a legpontosabb bizalommal eszközölheti bevásárlásait.

Vidékről érkező megrendeléseket a cég pontosan teljesít és a meg nem felelő árut készséggel visszaveszi.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1845-ben.